

Használati utasítás öngyilkosoknak

(A Szabadság Hét Köre csoport hagyatékából)

*A bimbó eltűnik virágfakadáskor,
vagyis a bimbót úgyszólván megcáfolja a virág.
(Hegel)*

Előzetes megjegyzések

Nemrég nagy port vert fel az a feltehetően baleset miatt keletkezett tüzészet, amelynek következtében az egyik nyugati megyénkben porig égett egy szinte teljesen elszigetelten álló apró, de igen szép karban tartott kastély, melynek tulajdonviszonyait azóta sem sikerült teljes mértékben tisztázni. A berendezés és egyebek alapján annyi bizonyosnak tűnik, hogy az érdekelt illető (vagy illetők) komoly anyagi háttérrel rendelkeztek. A falusiak semmit nem tudtak a lakókról, de abban mindenki egyetért, hogy heten voltak, négy férfi és három nő, (vagy négy nő és három férfi); nagyon fiatalok és idősek vegyest. Mindenesetre a tűz után semmiféle emberi maradvány nem került elő; úgy tűnik, lakatlan volt már a kis kastély.

Am a romok eltakarításakor a konyhában felbukkant egy majdnem sér-tetlen, páncélozott láda, amely rengeteg iratot, kéziratokat, leveleket és egyéb írásos dokumentumokat tartalmazott. Alapos megfontolás után e sorok szerzője ebből a hagyatékból fog most (és remélhetőleg a továbbiakban is) közreadni néhány, a nagyközönség számára is érdekesnek ítélt dokumentumot.

Hogy az iratokban megjelenő tények, események, figurák vagy emberek mennyiben valóságosak, vagy esetleg pusztán fiktívek és valamiféle nem azonosítható képzelet szüleményei, azt a közreadó nem tudja eldönteni. Mikként azt sem, hogy egyetlen szerzővel vagy esetleg egy egész, talán valóban héttagú csapattal kell-e számolnunk, amely a Szabadság Hét Köre nevet adta magának. Ezek és minden egyéb megválaszolását e sorok szerzője rábízta az olvasók képzeletére.

BZA, a közreadó

Mivel e sorok íróinak legjobb tudomása szerint az Európában és az Egyesült Államokban is tapasztalható különféle válságok, szellemi és gazdasági összeomlások, szilaj járványok és egyéb kóros és káros jelenségek, kohóként izzó erdőtüzek, habzó szájú szélorkánok (és így tovább) miatt igencsak megemelkedett az öngyilkosságot erősen fontolgató emberek, férfiak, lányok, asszonyok, mi több, gyermekek száma, főként indokoltnak tűnik különféle

egyszerű, de annál hatékonyabb tanácsokkal, háztartási körülmények közt is magánerősen kivitelezhető ötletekkel ellátni a világot elhagyni készülöket.

Mert aligha valószínű, hogy valaki olyan suta és műkedvelő módon akarná magát a világból kiszenvetetni, mint a *Makkabeusok II. könyve* lapjain egy bizonyos „Razisz, aki Jeruzsálem vénei közé tartozott, és akit följelentettek Nikanornál. Szerette honfitársait, és nagy tekintélynek örvendett. Jóságáért a zsidók atyjának nevezték. Mert már azelőtt is, a lázadás idején is azon volt, hogy tisztán megőrizze a zsidóságot, testét és életét elszántan kockára tette a zsidóságért. Nikanor most nyíltan ki akarta mutatni a zsidók iránti szerfölött ellenséges érzületét, ezért aztán elküldött több mint ötszáz katonát, hogy fogják el. Mert azt hitte, hogy Razisz semlegesítésével súlyos csapást mér a zsidókra. A csapatok már épp meg akarták szállni az erődítményszerű házat. Erőszakkal betörték a kaput és tüzet hozattak, hogy felgyújtsák az ajtókat.

Mivel minden oldalról körülzárták, nevezett Razisz a kardjába dőlt. Inkább meghalt becsületben, semhogy a gonoszok kezére kerüljön, és nemes érzelmeihez méltatlan bánásmódban részesüljön.

Ám a nagy izgalomban nem sikerült neki egészen jól a dőfés. Közben a csapat behatolt az ajtókon. Erre gyorsan fölment a falakra és hősiesen a sokaságba vetette magát. Csakhogy ez gyorsan visszahúzódott, így keletkezett valamiféle üres tér, és ebbe zuhant alá Razisz.

Mivel még mindig élt, haragra gerjedve felállt, jóllehet égő sebeiből patakzott a vér. Aztán a tömegben áthatolva feljutott egy meredek sziklára. Már teljesen elöntötte a vér. De azért kitépte beleit, megragadta őket mindkét kezével és rádobta a tömegre.. Így halt meg.”

Hát így ne haljunk meg. Ne így. Gusztustalan és nemcsak magunk, de embertársaink ízlését is mélyen sértő dolog a saját beleinket lóbálva rohángálni az utcán vagy egyéb köztereken. Ez „undort keltő viselkedés”, teszi hozzá a sorok megfogalmazóinak egyik (női) tagja; és sebtében fel is veti a lehetőséget, hogy mi lenne, ha a „szabadság kis körei” jelszavának jegyében, a nem túl távoli jövőben létrehoznánk és takarosán berendeznénk a „szabadon választott halálra készülőknek” valamiféle szállást és vele némi ellátást kínáló menhelyet, amolyan asylumot, ahol – szerény díjazás ellenében – megfelelő lehetőségeket biztosítanánk tervezett tettük minél alaposabb és a jó ízlésnek megfelelő, mondhatni *comme il faut* megvalósítására. Kivitelezésére. Miközben tanítanánk őket, és magunk is tanulnánk tőlük, ekként készítve fel magunkat a derűs, meghívott halálra, amely régóta elhatározott . célunk.

(Hogy ezen jámbor szándékú és e sorok szerzőinek zöme által támogatott, ám korántsem egyszerűen megvalósítható javaslatnak mi lett a sorsa, azt most nem taglalhatjuk; mindamelllett megígérjük, hogy legkésőbb a következő közleményünkben sort kerítünk ismertetésére. Egyelőre annyit, hogy a terv részben megvalósult; e jóval később keletkezett sorok is ezt bizonyítják. De pillanatnyilag, vagyis jelen elbeszélés idejében még nem a saját menedékházunkban, hanem csak egy kellemes kerthelyiségben ülünk a budai hegyekből egyelőre nem kiszökött őszben, és fecsegünk, fecsegünk a poharaink fölött.)

Jókai arcképcsarnoka

– És ha sikerülne megvalósítani az ötletemet, akkor a velem szemben ülő, feltűnően jóvágású barátunk, aki most megint rendel egy calvadost, de rólam megint elfeledkezik – folytatja amolyan évődő hangon a roppantul fiatal és ugyanolyan mértékben kívánatos lány –, végre megtarthatná régen tervezett előadását, amelynek már a címe is ígéretes: *Öngyilkos lett-e Petőfi?*

– Igen. Nagy téma, nagy kérdés. És ha jól tudom, Jókai dobta be először – feleli a calvadoszó fiatalember, aki inkognitóként az Andreas nevet választotta. – Volt Jókainak ugyanis egy arcképcsarnoka a dolgozószobájában, és azok közt szerepelt egykori barátja is. Olvasom: „Az a szoba, ahol én dolgozom, köröskörül van díszítve csupa merő öngyilkosok arcképeivel, mindenféle rámakba foglalva. Azok pedig nem úgy kerültek a négy falamra, mintha én valami különös szenvedéllyel gyűjteném azoknak az arcképeit, akik valamely nevezetes öngyilkosság által tették magokat hírhedetté. Nem! Ezek akkor, amidőn arcképeiket a szobám falára akasztottam, mind ország-világ bámulta nagy emberek voltak, körülragyogva a dicsőség fényétől; némelyik kedves jó barátom, rokonom, pártfogóm, kiket a nemzeti kegyelet tüntetett ki azzal, hogy arcképeiket megörökíté; s csak azután következett el rájuk az a végzet, hogy saját kezükkel törjék be azt az ismeretlen kaput, mely egy, testünkkel elérhetetlen világba vezet. Mind büszkén tekintenek alá rám!”

– Aztán Petőfi is sorra kerül – szövi tovább Andreas. – És ekkor Jókai felteszi a stílusára oly mértékben jellemző szónoki kérdései egyikét: „Hát nem öngyilkosság volt-e az, amivel ő végezte? Fegyver nélkül, paripa nélkül odamenni a csataterre, hol irgalom nem ismerő ellenség folytatja az irtó harcot; s ott várni be, elmerengve, védtelenül, míg a diadalmas hordák paripáinak robogásától megrendül a lába alatt a föld? Így csak az tesz, aki szántszándékkal meg akarja áldozni magát!”

– És a végkifejlet: „tehát heten vannak” – jelenti ki a fiatalember, miközben int a pincérnek, és kettőt mutat az ujjával, a vele szemben ülő szép lány legnagyobb örömére.

– Na, ez érdekes. Vagyis heten voltak Jókainál. Mint mi – kortyol bele calvadosába a fiatal lány, aki körünkben az Ottilia nevet használja.

– De ez a vén kéjenc Jókai is kiélte magát a maga módján és éppen a mi területünkön – csap az asztalra most a kamaszkort még alig maga mögött hagyó lányka. – A múltkor anyámék lakásában totál véletlenül a kezembe akadt az *Öreg ember nem vén ember* című regénye. És a *Gyász-orgiák* elnevezésű fejezetben feldob egy ötletet, mégpedig ezt – keresi ki a laptopján a szöveget, és már olvassa is: „Állandó rovatot képez a hírlapjainkban, hogy a dunai hidak valamelyikéről egy fiatal hölgy a hullámok közé vetette magát. Némelyiket kihalászták, életre hozták, másik odaveszett, csak halva találták meg. Amelyiket életre hoztak, elmondta az okát szörnyű elhatározásának. Szép volt, talán erényes, talán szerencsétlen, talán elbukott, talán üldözték, talán a nyomor vitte rá? Kettőn összebeszéltek, jó barátnék, hogy egymás kedvéért elhagyják ezt a rossz világot, egymáshoz kötözik magukat, úgy ugranak a mély vízbe. Némelyiknek izgató olvasmányok homályosíták el az elméjét. Mást a művészi sikertelenség úzott a kétségbeesésbe.

No hát ezek a *naiade noyées*. A vízbe fúlt najádok. Az én dunaszigeti palotám ápoltojai.

Az öngyilkosságnak ezt a nemét többnyire fiatal leányok választják. Férfiaknál kedveltebb a pisztoly, a borotva, a kötél, a magasból leugrás, olvasott embereknél a méreg; élemedett nők a marólúghoz folyamodnak; a fiatal leányoké a Duna.

Az én megbízottaim, akik éjjel-nappal ott őrködnek a lánchidak oszlopainál csónakjaikban, többnyire fiatal leányokat halásznak ki a vízből, oly gyorsasággal, hogy azok még többnyire életre hozhatók. A vízbe ugrott férfinál ez ritkán sikerül: aminek az az oka, hogy a szegekkel kivert csizmasark lefelé húzza a testet. Aki nyugodtan fekvé tud maradni a vízben, a karjait oldalához szorítva, annak az arca kiemelkedik a vízből, s nem fulladhat meg, ezt sokszor megpróbálják, akik úszni tudnak. De az úszni nem tudó elveszti az eszméletét, a karjait felemeli a vízből, s azzal a fejét nyomja a víz alá. A női ruha azonban segít a vízbeesetten, az fekként tartja a testet, s a sűrű haj segít a víz fölött tartani. Ezért az én megbízottaim tíz eset közül kilencben élve fogják ki a fuldokló nőt.”

Eddig a felolvasás, és a lányka, aki a Mignon név mellett döntött a társaságunkban, undortól fulladozva löki bele az alkonyatba értékelését: – És ez a disznó, ez a nagy mesemondó aztán gyász-orgiákat rendez a Dunából kihalászott nőekkel, a vízbefúlt najádokkal! Köpedelem!

– Ugyanakkor – próbálja meg az eredeti mederbe visszaterelni a beszélgetést e sorok papírra vetőinek egyik férfi tagja, miközben lángot vető pillantásokkal méregeti az öngyilkosok menhelyére vonatkozó javaslatot megfogalmazó Ottiliát – az egyik legtekintélyesebb ősünk, azaz Seneca egészen másként értékeli azt az amúgy szerinte is gusztustalan tettet, amelyről oly sokat beszéltek akkoriban Rómában. Idézem! „A minap egy állatviadal közben egy germán kivonult nagy dolgára, az egyetlen félreeső helyre, ahová ő nem kísérte. Ott az egyik farudat, amelyet a rondaság eltakarítására szivaccsal láttak el, legyömöszölte a torkán, így aztán megfulladt. Igen, nem valami takaros, illendő forma ekként meghalni, de mi volna ostobább, mint finnyáskodva halni meg?”

– És aztán Seneca még hozzáteszi, hogy „a legocsmányabb halál is jobb, mint a legtakarosabb szolgaság. Ha lehet, halj meg úgy, ahogy neked tetszik, ha nem lehet, úgy, ahogy tudsz, és ragadd meg, ami a kezed ügyébe akad. Rablásból élni jogtalan, halált rabolni ellenben szép!” – Akkor hát? Tényleg szép? – kérdi hetykén a férfi, aki a Thomas nevet viseli valódi személye elfedésére.

– Akkor hát? – gördíti le újabb calvadosát Andreas. – Akkor hát elmondhatjuk, hogy néha még Seneca is tévedett? Semmiféle ocsmány halált nem fogadunk el a téren! Más csak azért sem, mert nálunk, ha jól értelmezem, derűs az önként vállalt halál. „Derűs-e a művészet?” vetette fel a kérdést valami német esztéta az egyik asztaltársasági fazonunk fordításában.

– Igen. Én voltam az – szólal meg ekkor egy középkorú férfi, aki a Sigismund álnév mellett döntött. – Nem tudom, hogy tényleg derűs-e a művészet. Vagy volt-e egyáltalán valaha is. De annyit biztosan állíthatok, hogy a mi művészi leg kivitelezett halálunk derűs lesz. Annak kell lennie. Mert ha nem, akkor

mi értelme volt az életemnek?! Az életünknek??! Ugyan mi? Hiszen e sorok szerzői mindegyikének jól átgondolt véleménye, mi több, szilárd meggyőződése alapján egyértelmű, hogy bár a szuicídium feltétlenül szabad, de nem feltétlenül és nem minden esetben feltétlenül üdvözlendő cselekedet, és még mindig jobb a szakszerűen végrehajtott önkivégzés, mint az amatőr módon elkapkodott, félresikerült, és – akarva-akaratlanul – ekként mások életét vagy egyszerűen csak környezetét is veszélyeztető felelőtlen akció. Vagy ahogy Mignon mondta a múlt heti megbeszélésünkön: – Ha kiugrasz az ablakon, nem árt, ha előtte megkuksizod, ki vagy mi van alattad.

E megítélésünk szerint mélyen humanista gondolat szellemében készült, pontosabban fog elkészülni a későbbiekben majd melléklendő tájékoztató. Amolyan sorvezető.

Kisokos.

Annak, akit illet.

Általános megfontolások

Mindenekelőtt tisztázandó, hogy a *Használati Utasítás* megfogalmazásakor semmiféle erkölcsi vagy vallási (a kettő olykor azonos) alapú megfontolást nem veszünk figyelembe, amely az öngyilkosság tiltására vagy legalábbis valamilyen kárhozatására vonatkozik. Botrány, hogy Werther a sírhoz „pap nem kísérté”. E sorok megfontolt szerzői szerint az öngyilkosság, más megfogalmazásban a szabad halál (*Freitod*) az emberi lény egyik szuverén lehetősége, és nincs semmi az emberi világban, vagy ha úgy tetszik, nem egzisztál semmi a jelenvaló létben (*Dasein*), ami tiltaná vagy meggátolhatná ezt az úgynevezett előrefutást a halálhoz.

42

Isten sem elégséges ellenérv. Hiszen ha egyáltalán létezik, akkor létezik a szabad akarat is, mert Isten mint Teremtő saját maga ruházta fel kreatúráit, így az embert is, mindazokkal a tulajdonságokkal és képességekkel, amelyek megtapasztalhatók velük kapcsolatban. Márpedig az öngyilkosság meglehetősen gyakran megtapasztalható tény, és nem is ma kezdte pályafutását. Amennyiben a legkivált keresztény Isten olyannak alkotta az embert, hogy szabadon döntsön, akkor dönthet is szabadon. Akár az életéről (vagy haláláról!) is. Az ember csak így lehet valóban a Teremtés Koronája, hiszen példának okáért a növényeknek, valamint az állatoknak nem adatott olyan akarat, és ekként lehetőség sem, hogy önként eldobják az életüket, vagy egyáltalán elgondolkodjanak erről.

És a megreformált Isten sem tilthatja az öngyilkosságot. Amennyiben létezik eleve elrendelés (műveltebb fazonoknak: *praedestinatio*), azaz Isten örök elhatározása, hogy mi legyen minden egyes ember sorsa, minek folyamánként egyeseknek örök életet, másoknak örök kárhozatot rendel el születésétől fogva, akkor egész nyugodtan öngyilkos lehet bárki hívő.

– Hiszen ez a „szörnyű végzés” a híres-neves *horribile decretum* – kapcsolódik be hevesen gesztikulálva öngyilkos önképzőkörünk egyik roppantul csinos hölgy tagja – egyébként is Isten akarata. Vagyis jól és Istennek tetsző módon tesz az, aki nem áll ellen a szuicídium szörnyű kísértésének, hiszen ezzel is csak az *abszolút szuverén* Isten akaratát követi.

Bár eszerint azzal is, ha nem követi. És egyáltalán. – Itt nincs visszapofázás – kiáltotta minapi értekezletünkön Mignon. – Ha az Úr előbb becsukta az ő szent száját, akkor az ember is zárja le a továbbiakban a kutatást. És kérje a köpenyét, vagy legalábbis a számláját! – így szól az ifjú hölgy felette nyers summája.

Különféle, legkivált terjedelmi okokból, nem térhetünk ki *hic et nunc* másféle vallások isteneire, de annyi mindenképpen megjegyzendő, hogy az európai kultúra alapjai közé számítható antikvitásban uralkodó politeizmus nem volt öngyilkosság-ellenes – már pusztán azért sem lehetett, mert ehhez, ha szabad így fogalmaznunk (és így is fogalmazott pár hete a Sigismund nevet választó tagtársunk) „túl sok istenük volt”. Ráadásul olyanok, akik ha akarták sem lehettek volna öngyilkosok. Hiszen övék volt a halhatatlanság étele-itala. – Ha öngyilkos szándékuk támadt, kivált, amikor ember alakban léptek színre, bekaptak egy marék ambróziát, és annyi – veti oda Mignon.

Ugyanakkor a mitológiában számos szuicídium történik, bármiféle vallási megfontolás vagy feddés nélkül. Nem beszélve arról, hogy az öngyilkosság valamilyen ravasz módon bekerült az ókori ítélkezésbe is; gondoljunk csak a Szókratésznek hatóságilag tálcán felszolgált bürökpohárra, vagy a római császárok egyértelmű üzeneteire – itt beérjük a már korábban említett Seneca példájával, aki nem habozott felválni ereit – noha kétségtelenül luxuskörülmények között tehette ezt meg. És éppily fényűző nagyvonalúsággal kommentálta önnön vére kiömlesztését: „Legyünk hálásak az istennek, hogy senkit sem lehet örökre életben tartani”. (Vagy a bestiálisan olvasottaknak: „*Agamus Deo gratias, quod nemo in vita teneri potest*”).

– Ha már Seneca – ragadja magához a szót a körünk egyik idősebb, életében művészettörténettel foglalkozó, nálunk most a Stella névre hallgató tagja –, akkor ez az öngyilkosság felfogható amolyan korai, a bécsi akcionistaikat és a magyar származású Biki Tibort megelőlegező performance-nek is, akik ugyancsak életveszélyes akciókat hajtottak végre, noha a legkevésbé sem öngyilkos szándékkal. És hát páran majdnem tényleg odavesztek, így például...

– Rudolf Schwarzkogler! – rikoltja a nincs visszapofázást megfogalmazó fiatal lányka, azaz Mignon. – Aki levágta a saját farkát, és úgy halt meg! Gusz-tustalan!

– Igen, de ez az életét és halálát övező sokféle mítosz egyike. Rudolf valóban kiugrott bécsi lakása ablakán. De az is lehet, hogy csak simán kiesett, és az egész baleset volt csupán, picinyem... – zárja rövidre Stella.

– Hogy Seneca önkéntes halála némileg amolyan színházi előadás, azt érezte már a mi Kosztolányink is, és ennek megfelelően eléggé kulisszahasogatóan írta meg a filozófus távozását – dobja be a kör irodalmár hevületű inkognitója, azaz Thomas. – Vagy vegyük észbe Brutus öngyilkosságát, amelynek elkövetéséhez Plutarkhosz hozzáfűzi, hogy egyesek szerint barátja, Sztratón tartotta oda a kardot, amelybe végül önként, bár a legkevésbé sem dalolva beledőlt. Mindezt az istenek közül senki nem kifogásolta; a legkevésbé ellenfele, Antonius, aki a legnagyobb tisztelettel elhamvasztatta Brutus testét, és aztán az ekként keletkezett hamut elküldette a fiú anyjának, mintegy hódolata jeléül. Egy későbbi skót filozófus, aki élete végén azt mondta, hogy ha meghallja va-

lakiról, hogy vallásos, rögtön tudja, hogy gazemberrel áll szemben; nos, ez a bizonyos David Hume valahogy így fogalmazott az öngyilkosságról szóló védőbeszédében: ha beledőlök a saját kardomba, akkor halálom ugyanúgy az istenség kezétől származik, mint ha egy oroszlán, egy szakadék vagy valami vészes kór okozta volna. És hát az ember élete a mindenség szempontjából nagyjából akkora jelentőséggel rendelkezik, mint egy osztrigáé.

Ennyit erről.

Legalábbis egyelőre.

Társiatlan társiasság

Az eddig taglaltakból könnyen leszűrhető, hogy minden öngyilkosságnak létezik valamilyen befolyása a többi emberre, a milióra, amelyben éltek – az esetleges családra, a közvetlen környezetre (pl. lakás, a természet, etc.). És fordítva is: az öngyilkosságot elkövető emberre roppant erős befolyással vannak az őt körülfoljó vagy körülfogó társadalom szinte behálózó jelenségei, eseményei, értékei, és egyáltalán minden apró mozzanata.

– Ekkor eszünkbe juthat Immanuel Kant „társiatlan társiasság” (*ungesellige Geselligkeit*) fogalma – dobja fel Sigismund, és rendel egy fröccsöt. – Egy antagonizmusbók indul ki, és így elemez: „Az embernek erős hajlama van a társadalmiasodásra, mert ennek állapotában inkább érzékeli ember voltát, azaz természeti adottságainak fejlődését. Ám arra is nagy a hajlandósága, hogy elkülönüljön, mivel ama társiatlan tulajdonság is megvan benne, hogy mindent a maga feje szerint akarjon intézni, s ily módon minden oldalról ellenállást vár, mint ahogy önmagáról is tudja, hogy hajlamos a másokkal való szembenállásra. Ez az ellenállás ébreszti föl az ember minden erejét, ez bírja rá arra, hogy legyőzze restségét, s becsvágytól, uralomvágytól vagy bírvágytól hajtva rangot szerezzen társai között, akiket nem tud elviselni, de elhagyni sem.

44

A társiatlanság ezen önmagában nem éppen szeretetre méltó tulajdonsága nélkül a tökéletes egyetértés, elégedettség és kölcsönös szeretet árkádiai pásztoréletében örökre csírájában rejtve maradna az összes tehetség. Az emberek, jámboran, mint legelő juhaik, aligha emelhetnék létük értékét barmukénál magasabb fokra, nem töltene ki azt a teret, amelyet a teremtés eszes természetüknek megfelelő céljuk számára nyitva hagyott. Hála hát a természetnek az összeférhetetlenségért, a rosszakarón versengő hiúságért, a ki nem elégülő uralom- és bírvágyért! Ezek nélkül örökre kifejletlenül szunnyadnának az ember rendkívüli természeti adottságai. Az ember egyetértésre törekszik, de a természet jobban tudja, mi tesz jót az emberi nemnek, és viszályt akar.”

– Ez baromi jó! Mert tökéletesen belevág a mi fő témánkba! – kapcsolódik be e sorok egyik szerzője, aki az Andreas fedőnevet választotta – Émile Durkheim az úttörőnek számító, szinte jelképesen 1897-ben, vagyis a huszadik század előtti utolsó pillanatokban kiadott művében az öngyilkosság jelenségét két fő csoportba osztja, az egyiket *egoistának*, a másikat *altruista* színezetűnek nevezi. Legyen most annyi elég – kortyol bele az ásványvizébe most Andreas –, hogy a szociologikus vizsgálati módjának megfelelően Durkheim az egoista szuicidánsról szólva nem habozik leszögezni, hogy a társadalommal szemben „túlhajtott individualizmus kedvez nemcsak az öngyilkosságot előidéző okok

hatásának, hanem maga is ilyen hatóok. Nem pusztán lerombolja az ember önpusztító hajlamát gátló akadályt, hanem maga is létrehozza ezen hajlamot”. Ezzel az egoista jellegű viselkedéssel állítja szembe Durkheim az altruista öngyilkost, akinek esetében „az egyén nem önmagáé, hanem összeolvad valami rajta kívüli elemmel, amikor viselkedése, magatartása kulcspontja rajta kívül van, nevezetesen az őt magába foglaló csoportban”. Hát nem az imént emlegetett Petőfi klasszikus esete ez?! A rajta kívüli dolog a haza vagy a szabadság és így tovább. Ezért fölládozni magát semmi sem volt neki elég drága. Nem törődött Zoltánkával, az alig nyolchónapos fiával, nem a feleségével, semmivel sem. Fittyet hányt Bem parancsára is. És megdicsőítette magát a halálával.

Mindezek és sok más alapján e sorok megfogalmazói úgy vélték, hogy feltétlenül szükséges és hasznos, hogy az önmaguk kivégzésére vállalkozóknak legyenek bizonyos sorvezetők, amolyan kisokosok a kezükben, hogy gyakorlatlanul – úgyszólván első öngyilkosként – nyúlva a feladathoz, nehogy többet ártsanak maguknak (és embertársaiknak), mint kellene, vagy mint amennyi eredeti szándékukban állt. És persze azoknak sem árt az ilyesmi, akik már szereztek némi jártasságot a téren. Sőt, ha belegondolunk, éppen nekik van a legnagyobb szükségük eligazításra a dolog *lege artis* kivitelezésekor. Hiszen ők már próbálkoztak egyszer-kétszer, de minden alkalommal kudarcot vallottak, és bekerültek a „sikertelen” öngyilkosok meglehetősen kétes hírű halmazába. Mert mi sem lehet lehangolóbbr és az önbecsülést súlyosan aláaknázó vállalkozás, mint egy ügyetlenül végrehajtott és a várt-vágyott halál helyett csak rossz szájíz, vagy rosszabb esetben maradandó, de sajnos mégsem végzetes fizikai károsodást hátrahagyó öngyilkolás. Nem más ez, jelenti ki az Eduard fedőnévvel rendelkező zenerajongó tagtársunk, mint a mindent betetőző tonikai zárlat helyett az akaratlan, a skála hatodik fokát érintő álzárlat.

Ugyanakkor e sorok írói szerint felvethető a kanti szellemű kérdés: öngyilkosságok léteznek, hogyan lehetségesek? Mi a létmódjuk? Fel is vetette egyik barátunk, mégpedig Sigismund, és nem kérdés, azaz *kommt nicht in Frage*, hogy idevágó taglatátára, valamint ismertetésére hamarosan sor kerül.

Vízparton és vonatvégében

Előzetesen annyi, hogy itt mindenekelőtt valamiféle felosztás, amolyan osztályozás vagy klasszifikáció (*Klassifizierung*)igényeltetik.

Nézzük először is a helyszínek alapján a lehetséges osztályozást! Kézenfekvőnek ígérkezik elsőként a nyílt helyszín elkülönítése a zárt térben lezajló öngyilkosságoktól. A nyílt terek is többfélék lehetnek, a természet kínálta színtere, valamint az épített környezet placcjai. Első blikkre, társasági szempontból a szabad természetben elkövetett szuicídium tűnik a legkevésbé veszélyesnek. De nem árt azért itt is ügyelni. Ha feltesszük, hogy például valaki úgynevezett égő áldozatként kíván elfüstölni ez árnyékvilágból, vagyis előbb benzinnel leönti és aztán egy árva szál gyufával élő fáklyalángra lobbantja magát egy bozótosban, akkor erősebb szél esetén az a veszély fenyeget, hogy önmagával együtt felperzsel akár pár hektárnyi erdőt is, ami minden tekintetben helytelen.

Közkedveltek, mondhatni népszerűek a valamilyen víz, folyó, tó mellett, avagy a tenger partján elkövetett öngyilkosságok. Itt feltétlenül megemlíten-

dő a német hölgy és költőnő, *Günderode* (más helyesírás szerint: *Günderode*), teljes nevén Karoline Friederike Louise Maximiliane von Günderode (Karlsruhe, 1780. február 11. – Winkel, 1806. július 6.), aki a Winkel nevű porfészekben, a Rajna partján követte el nagyszerű tettét. Miként a mi Máraink, aki szerfölött alapos emberként még idejében kikérte egy ismerős orvos tanácsát, hogyan kell szája lőnie magát az embernek, hogy semmiképpen se élje túl, Günderode úgyszintén akkurátusan utánajárt egy kirurgusnál a tőr helyes használatának. És nem is hibázott: a halottszemle megállapítása szerint a penge mintegy 3 centi mélyen hatolt be a negyedik és ötödik borda közt a bal szívkamrájába. Azt persze nem tudhatjuk, hogy a dőlés után meddig élt, pontosabban haldoklott még, hiszen hulláját csak egy nappal később találták meg a víz partján. És azt sem tudjuk eldönteni, hogy vajon romantikus természetimádatból, azaz némi esztétikai hedonizmusból választotta-e az aranyló Rajna partját, vagy ama szándékkal, hogy a tetemét víz majd a nyakába veszi és elsodorja, azaz ekként mintegy kisodorja a világból a soha meg nem lelésre. De mindamellett szépen, ha nem is tökéletesen kivitelezett tett, ez aligha tagadható.

– Itt feltétlenül meg kell említeni – veszi át a szót Thomas – a magyar történész és politikus, Grünwald Béla esetét, aki egyértelműen ama céllal puffantotta magát kétszer is fejbe Párizsban, 1891. május 4-én, a Szajna partján hogy a víz elsodorja, és hulláját ekként soha ne leljék meg, vagy ha mégis, már olyan későn, hogy voltaképpen azonosíthatatlan legyen.

46

– És ha már főbe lövésről elmélkedünk, mindenképpen ejtsünk szót Péterfy Jenőről – mondja a zenerajongó Eduard –, aki nemcsak kora legmélyebb irodalomkritikusa, de egyik legragyogóbb zenekritikusa is volt. Meghökkenítő, hogy ez a végtelenül finom ízlésű ember egy Fiuméből Magyarországra tartó vonat végében lőtte agyon magát 1899. november 5-én, Károlyváros közelében.

– És a horvátok a neve alapján Petőfi rokonának hitték, ezért szerfölött derekasan bántak a hullájával – egészíti ki Thomas a mondottakat.

– Egy újabb gusztustalan magyar! – visítja Mignon. – És már megint a klotyóban vagyunk, mint az a germán gladiátor! Nem! Csináljuk meg tényleg a menedékházunkat!

Bizony nem ártana – csatlakozik Eduard. – Ott aztán november 5-én megrendezhetnénk az első Péterfy Jenő-émlékvacsorát és a végén egy kijelölt tagtársunk megtarthatná az első Péterfy Jenő-émlékbeszédet.

– Jó – mondja Sigismund – legyen ma estére ez a végszó. A Szabadság Hét Köre ezennel megalakult. Hamarosan folytatjuk. Remélem. És remélem ti is.

(folytatása következik)